

Mentorji: Borut Juvanec, Domen Zupančič, Andreja Benko

Pripravila: Andreja Benko

Urbani potenciali, Goražde 2012 /

Urban potentials, Goražde 2012

Organizacija

UL Fakulteta za arhitekturo.

Vlada Bosansko-podrinjskega kantona BiH.

Kraj in datum

Mesto Goražde, Bosna in Hercegovina; 9. 7. - 13. 7. 2012. Trajanje delavnice - priprava, terenska izvedba, delo v seminarju, priprava kataloga in razstave, razstava: 9 mesecev; predstavitev rešitev nalog: 13. 7. 2012; razstava Goražde: 8. 11. - 15. 11. 2012; razstava Sarajevo: 7. 12. - 14. 12. 2012; razstava Ljubljana: april 2013. Predstavitev monografije Urbani potenciali Goražde: 7. 12. 2012, Sarajevo.

Sodelujoči

Mentorji: prof. dr. Borut Juvanec, doc. dr. Domen Zupančič, Andreja Benko m.i.a.; Jasmin Sadiković dipl. ecc., minister za prostor Bosansko-podrinjskega kantona; Edin Kadrić d.i.a., Ministrstvo za urbanizem BPK Goražde; **študenti** (višjih letnikov UL Fakultete za arhitekturo): Amela Špendl, Katarina Kušar, Tanja Završki, Nika Urbič, David Pignar, Lovro Mohorič, Luka Žibret in Damjan Hidič; **dijaki** (Srednje tehnične šole Hasib Hadžović Goražde): Merima Mujezinović, Muhidin Hukić, Zaim Vlajčić, Emina Klačar, Amina Klačar in Edina Uzunović; **ostali:** mag. Robert Špendl, Dunja Šutanovac u.d.i.a., Ervin Dervišević BSc prost. Planer, Emir Drakovac BSc prost. planer, Emina Hodo d.i.a., Orhan Softić d.i.a. in Adisa Bajrović d.i.a.; **javnost:** Lokalni mediji (tisk, radio, televizija).

Pokrovitelji

Veleposlaništvo republike Slovenije v Bosni in Hercegovini; Vlada Bosansko-podrinjskega kantona; Hella Saturnus Slovenija, Ljubljana; Hella Bekto, Goražde.

Gradivo

Vabila na razstave: Goražde, Sarajevo, Ljubljana; zgibanka o delavnici; 18 plakatov v velikosti 85/200 cm: (0 - Pregledni plakat, 1 - Problematika, 2 - Trg, most, 3 - Ulica, 4 - Drina, 5 - Gubavica, 6 - Pot spominov, 7 - Ekipa, 8 - Zaključni plakat); projektne mape z rešitvijo konkretnih problemov; znanstvena monografija.

Tema delavnice

Pet formiranih skupin je reševalo naloge različnih tematik, ki so bile natančneje opredeljene pred začetkom izvedbe. Naloge so bile naslednje:

Trg: Prostor trga je neurejen in ne živi z mestom. Če postavitev objektov nakazuje na prostor trga, trg in dogajanje na trgu prebivalcev in obiskovalcev mesta Goražde ne privabijo k zadrževanju. Enotna ureditev trga in primerna izbira programa z manjšimi intervencijami, bi dala prostoru poseben pomen in življenje. Povezava trga z okoljem in programom, ki se dogaja

okoli trga pa bi imela pozitiven doprinos tako za dejavnosti, ki se odvijajo na trgu, kot za okolico ter prebivalce mesta.

Most: most je poseben element mesta, saj povezuje in hkrati ločuje mesto, ki leži na obeh bregovih reke Drine. Most je v uporabi vsakodnevno in ljudje so ga vajeni. Prav tako ima most pri meščanih globok simbolni pomen, saj je začasa vojne povezoval oba bregova mesta. Zaradi varnosti prehoda, so pod mostom uredili obešen most iz armaturnih mrež, ki je nudil varnost. Ta del sedaj propada, lahko pa bi bil atrakcija turistom in spomin na žrtve vojne. Z manjšimi intervencijami bi lahko mostu dodali estetske elemente, obenem pa ohranili spomin.

Ulica Kulina bana: ulica Kulina bana je ena pomembnejših mestotvornih ulic. Poteka ob najstarejših objektih mesta Goražde. Ulica leži ob Podhranjinskem potoku, ki se v nadaljevanju izliva v reko Drino. Potok je neurejen, brez definirane struge in načeloma lep prostor, ki ga definira tudi drevored ob ulici, deformira in obiskovalca ne pritegne. Z manjšimi intervencijami se da prostor estetsko urediti in ga narediti uporabniku prijaznega.

Drina: Mesto Goražde je nastalo ob reki Drini in je pomemben element mesta, saj mesto po eni strani deli in ga z določenimi elementi združuje. Meščani mesta še posebej poleti živijo z reko. Uporabljajo jo kot mestno plažo, kot prostor druženja. Problematika se kaže predvsem v neurejenosti reke, brežin, prostora ob reki in same prehodnosti ob reki. Nekateri elementi - sprehajalna pot ob Drini, dostopi do reke, dostopi do plaže, so že obstoječi, vendar neurejeni in neoznačeni, tako da obiskovalec prostora le težko najde pot do reke. Z primernim enopoteznim projektom je možna rešitev povezave treh bistvenih elementov mesta - mosta, reke in trga.

Gubavica: Problematika se kaže v nedostopnosti na dvignjeno teraso nad mestom. Pot do terase je neurejena in turistu oz. obiskovalcu popolnoma neznana. Prav tako je problem v neurejenosti lokacije. Ko obiskovalec prostor obiše, tam ni niti klopce, košev za smeti in podobno. Ureditev problematike bi odprla novo izletniško točko mestu.

Pot spominov: Mesto Goražde ima mnogo spominskih obeležij na dogodke, ki so pomembno vplivali na razvoj in trenutno situacijo v mestu. Na to bi meščani morali biti ponosni in jih turistom oz. obiskovalcem takoj pokazati. S primerno zasnovano potjo po spomenikih mesta Goražde, bi mesto pridobilo na kvaliteti in prepoznavnosti. Problem se kaže v tem, da tudi samo mesto nima zavedenih vseh spomenikov, oz. so ti spomeniki in spominska obeležja na mestih, ki so nevtralnopolozicionirana, zaradi tega pa tudi obiskovalcem mesta ostanejo tudi po obisku mesta neznana.

Infrastruktura: Mesto Goražde se sooča z velikimi težavami glede infrastrukture. Tako skozi celotno mesto (tudi čez trg) vodi državna cesta. Obenem leži ob pomembni prometni poti, ki povezuje večja mesta, kar bi lahko mest dobro izkoristilo. Prav tako pa se pojavi težava v železniški infrastrukturi. Mesto je imelo železniško povezavo, ki pa je že nekaj let neaktivna. Z manjšimi intervencijami bi lahko to povezavo ponovno aktiviralo in povežalo Goražde s preostalo Bosno in Hercegovino, saj nasipi železniške proge še obstajajo in so v večji meri v solidnem stanju.

Delovno gradivo je v končni obliki zbrano v obliki znanstvene monografije z naslovom *Urbani potenciali Goražde 2012*, prav tako je gradivo pripravljeno v obliki zloženke ob razstavi in razstava v obliki 18 plakatov v formatu 80/200 cm.

Predstavitev rezultatov delavnice je bila na večih mestih. Prva je bila v obliki razstave v mestu Goražde z naslovom *Goražde, urbani potenciali*. Otvoritev je bila 8. novembra 2012 ob 12:00 v Centru za kulturo, Goražde. Razstavo je odprl premier Vlade Bosansko-podrinjskega kantona BiH, gospod Alija Begović, prim. dr.

Naslednja predstavitev je bila v Sarajevu, kjer je bila predstavitev monografije, ob tem pa je bila na ogled tudi razstava. Otvoritev dogodek z naslovom *Urbani potenciali - Goražde*, je bil v petek, 7. decembra 2012 ob 14:00 na Fakulteti za arhitekturo v Sarajevu. Razstavo je odprl prof.dr. Ahmet Hadrović.

Zadnja predstavitev razstave in dela na delavnici bo predvidoma meseca aprila 2013, z naslovom *Goražde - vizije*, v notranjem atriju ZRC SAZU, Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Ob tej priliki je bil izdelana tudi recenzirana monografija z naslovom *Urbani potenciali Goražde*, ki je dosegljiv po knjižnicah v Sloveniji. Recenzenta monografske publikacije sta bila doc. dr. Alenka Fikfak in prof. dr. Ahmet Hadrović.

Odzivi

- **Delavnica Goražde:** Urejevanje Goražd zgled Ljubljana: http://www.infotv.si/#play_video-1-6839 <16.07.2012>.
- Kroz arhitektonske radionice do urbanističkih, arhitektonskih i grafičkih rješenja dijelova grada Goražda: <http://mu.bpkg.gov.ba/novosti/332/kroz-arhitektonske-radionice-do-urbanističkih-arhitektonskih-i-grafičkih-rješenja-dijelova-grada-gorazda> <11.04.2012>.
- U Goraždu se održava arhitektonska radionica: http://www.gorazde.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1577:u-goradu-se-odrava-arhitektonska-radionica&catid=27:viesti&Itemid=34 <10.07.2012>.
- Početak saradnje sa prijateljima iz Slovenije: [http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18343/18343](http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18343/18343<10.07.2012>) <10.07.2012>.
- Načelnik upriličio prijem za goste iz Ljubljane: http://www.gorazde.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1583:naelnik-upriličio-prijem-za-goste-iz-ljubljane&catid=27:viesti&Itemid=34 <13.07.2012>.
- Načelnik Općine Goražde upriličio prijem za goste iz Slovenije: http://www.gorazdeonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=12242:naelnik-opine-gorade-upriličio-prijem-za-goste-iz-slovenije&catid=81:novosti&Itemid=458 <13.07.2012>.
- Saradnja Ministarstva za urbanizam BPK i Arhitektonskog fakulteta iz Ljubljane. Prezentovana idejna rješenja: [http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18444/18444](http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18444/18444<13.07.2012>) <13.07.2012>.
- Radio televizija Bosansko-podrinjskog kantona - Dnevnik: www.rtvbpc.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1189:dnevnik-1072012&catid=72:juli-2012&Itemid=226 <10.07.2012>.
- Od 9. do 13. Jula arhitektonska radionica u Goraždu: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/18281/18281> <07.07.2012>.
- **Razstava Goražde:** Izložba i prezentacija projekata izrađenih u okviru Arhitektonsko-urbanističke radionice: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/20243/izložba-i-prezentacija-projekata-izrađenih-u-okviru-arhitektonsko-urbanističke-radionice> <6.11.2012>.
- Otvorena izložba projekata iz Arhitektonsko-urbanističke radionice: <http://www.bpkg.gov.ba/vijesti/20287/otvorena-izložba-projekata-iz-arhitektonsko-urbanističke-radionice> <8.11.2012>.
- Radio televizija Bosansko-podrinjskog kantona - Dnevnik: http://www.rtvbpc.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1291:dnevnik-8112012&catid=76:novembar-2012&Itemid=226 <08.11.2012>.
- Otvorena izložba projekata iz Arhitektonsko-urbanističke radionice: http://www.radiopraca.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1319:otvorena-izložba-projekata-iz-arhitektonsko-urbanističke-radionice&catid=1:posljednje-vijesti&Itemid=94 <09.11.2012>.

- Muzej ispod mosta: <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/muzej-ispod-mosta> <10.11.2012>.
- Arhitekta iz Slovenije predložile projekte za uređenje Goražda: Muzej ispod mosta: <http://www.ekapija.ba/website/bih/page/655418> <12.11.2012>.
- Arhitekta predložile projekte za uređenje Gorazda: <http://www.sa-c.net/index.php/news-archive/project-news/item/1735-arhitekta-iz-slovenije-predložile-projekte-za-uredjenje-gorazda.html> <12.11.2012>.
- Razstava izdelkov arhitekturno-urbanistične delavnice "Urbani potenciali, Goražde 2012": [http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=1%20%C3%B0&tx_ttnews\[tt_news\]=14380&tx_ttnews\[backPid\]=943&cHash=206012c269](http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=1%20%C3%B0&tx_ttnews[tt_news]=14380&tx_ttnews[backPid]=943&cHash=206012c269) <08.11.2012>.
- **Razstava Sarajevo:** otvoritev razstave na Fakulteti za arhitekturo: [http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=si&tx_ttnews\[tt_news\]=14979&tx_ttnews\[backPid\]=943&cHash=49a43f7d8e](http://sarajevo.embassy.si/index.php?id=944&L=si&tx_ttnews[tt_news]=14979&tx_ttnews[backPid]=943&cHash=49a43f7d8e) <08.12.2012>.

Projektne skupine

- **Skupina 1** - Ulica Kulina bana: Amela Špendl, Tanja Završki, Lovro Mohorić, Luka Žibret, Dunja Šutanovac u.d.i.a., Muhidin Hukić, Zaim Vlajčić.
- **Skupina 2** - Problematika, Trg, most, pot spominov, Gubavica: Prof. dr. Borut Juvanec, doc. dr. Domen Zupančič, Andreja Benko, m.i.a., Damjan Hidič, Emina Hodo d.i.a., Amina Klačar, Merima Mujezinović, Edin Kadrić d.i.a.
- **Skupina 3** - Drina: Katarina Kušar, Tanja Završki, Nika Urbič, David Pignar, Emina Klačar, Edina Uzunović.
- **Skupina 4** - Infrastruktura: mag. Robert Špendl, Ervin Dervišević BSc prost. planer, Emir Drakovac BSc prost. planer.

Tema delavnice

Trg: Trg smo preplastili z enotnim tlakovanjem, ki se je nadaljevalo tudi preko mosta. Uredili smo primerno osvetljavo trga, prav tako pa na trgu uredili tudi primerno enotno urbano opremo (koši za smeti, enotne klopi, kioski in oprema) in tudi poskrbeli za primerno zazelenitev trga. S potezo, ki nadaljuje trg preko regionalne ceste in nadaljuje pot obiskovalcev preko mostu oz. proti reki, smo trg obiskovalcem približali in ga naredili obiskovalcem bližjega. Tako se je trg odprl v tej meri da je primeren tudi za organizacijo določenih prireditev.

Most: Tako kot trgu smo tudi mostu dali dodaten program. Kar se je dalo smo povezovalni most med obema stranema Drine tudi ozelenili. Asimetrično smo mu dodali dve manjši razgledni terasi, eno celo na mestu, ki omogoča skok v Drino. Most, kot pomemben spomenik mesta smo vključili tudi v Pot spominov, kot spomenik izjemnega pomena. Pod mostom smo rekonstruirali spodnji "skriti" pontonski most in na njem idejno prikazali možnost galerije na prostem. S sodobno razsvetljavo s svetili Helle in senzorskim sistemom ter prilagoditvijo barv v bolj nevtralne tone, smo most z enostavno intervencijo posodobili.

Ulica Kulina bana: Ulico smo uredili tako, da je prostor prehoden in ljudem prijetnejši. Delno smo potok zaprli, pomembna intervencija pri tem pa je bila ureditev struge Podhranjenskega potoka. Z ureditvijo struge smo nivelirali pretok potoka a mu vseeno pustili njegovo lastno obliko toka, obenem pa smo pridobili prostor za pločnik za pešce. Ti lahko zdaj brez težav uporabljajo celotni prostor najstarejšega dela mesta, ki je pravtako lepo urejen s starim drevoredom.

Drina: Najpomembnejši poseg pri ureditvi reke Drine je bilo ureditev nabrežja reke na način, da je bil uporabnikom blizu in da je povezoval glavne trajektorije meščanov. Pomembna intervencija je bila dodatek širokega stopnišča, na obeh straneh mostu s strani trga. Ta omogoča dostop do sprehajalne poti ob reki, nadalje pa dostop do mestne plaže. Sprehajalno pot smo pod mostom povezali, tako da neprekinjeno poteka vzdolž reke. Obenem smo dodali ob reki dodaten paviljon na ploščadi, kjer je prostor za galerijo, kavarno, obenem pa so v razgledno zasnovanem paviljonu vključene tudi javne sanitarije. Prostor ob reki se je tako odprl mestu in obiskovalcem.

Gubavica: Na hribu, imenovanem Gubavica, leži lepa razgledna točka mesta, ki jo pa le malokdo pozna. Na določeni nadmorski višini tam leži lepa ravna terasa, ki bi jo lahko meščani koristili. Na Gubavici smo predvideli ureditev dveh poti, ki vodita do te terase, razgledno točko s paviljonom, ki omogoča, da se obiskovalci usedejo v senci, se okrepčajo in potem tudi odidejo. Zelo pomembno pri takem posegu je, da se predvidi zadostna količina košev za smeti za obiskovalce, ki se jih mora potem tudi redno prazniti in vzdrževati red na območju. Gubavico z razgledno teraso in lepim pogledom nad celotnim mestom smo vključili tudi v naslednje območje urejanja - Pot spominov.

Pot spominov: V mestu Goražde je mnogo spomenikov, od katerih nekatere ne poznajo niti sami meščani. Z enotno karto, na kateri bi bili označeni vsi spomeniki, kjer bi bili kratki odpisi za turiste, ki bi se seznanili z osnovnimi podatki o spomeniku, bi z enostavno potezo rešili ogromno. Prav tako smo podali idejni predlog različnih poti (z različno skupno dolžino) po mestu Goražde. Kot primer za izvedbo je zagotovo skupinski pohod ob občinskem prazniku.

Slika 1: Predlog obnove mostu.

Slika 2: Mesto Goražde in lokacije tematskih nalog delavnice.

VLADA BOSANSKO-PODRINJSKEGA KANTONA

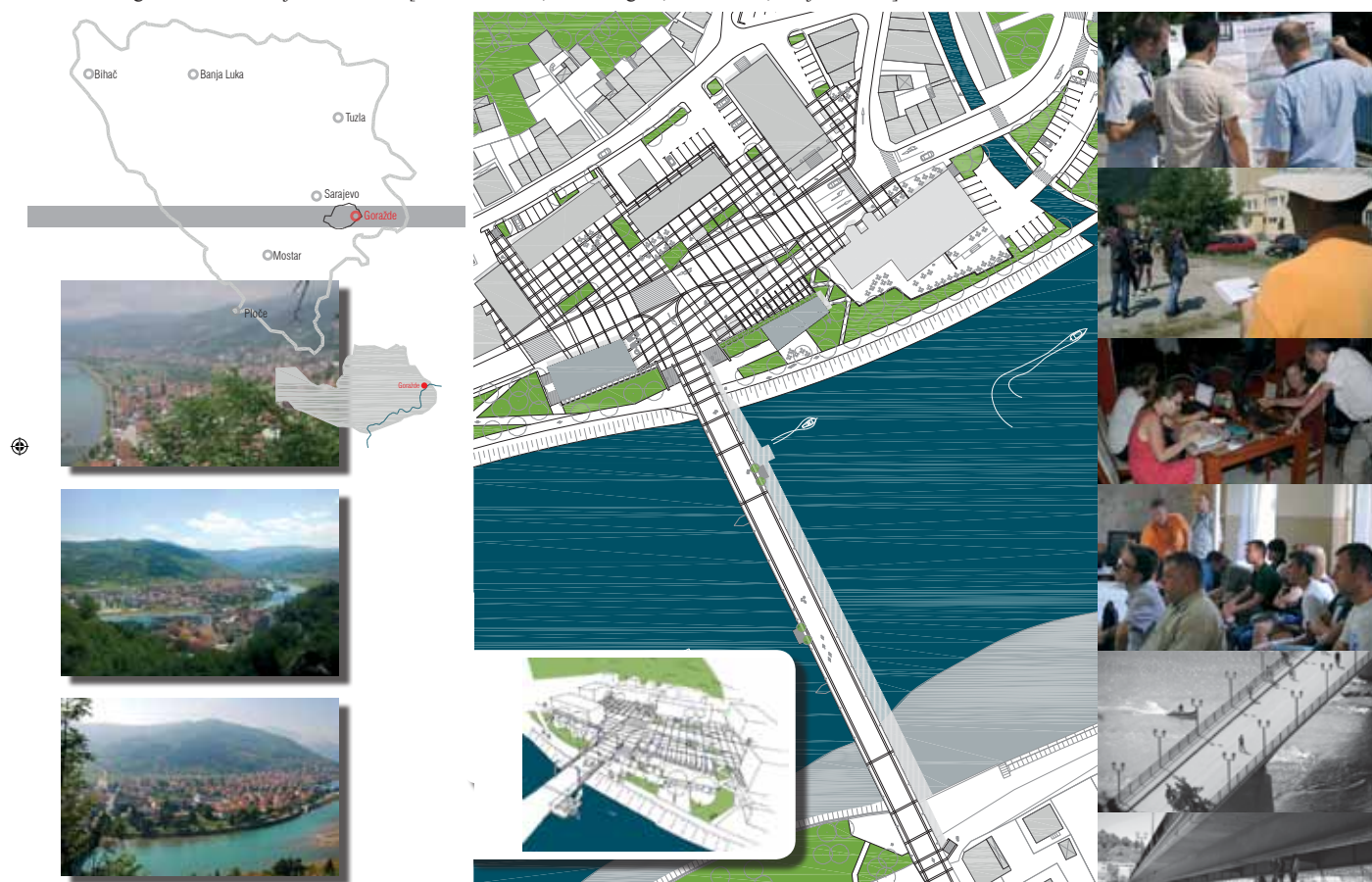
VELEPOSLANIŠTVO REPUBLIKE SLOVENIJE
V SARAJEVU

ENVIGENCE
environmental intelligence

Slika 3: Predlog ureditve nabrežij ob reki Drini [Katarina Kušar, David Pignar, Nika Urbič, Tanja Završki].

Slika 4: Predstavitvena zgibanka o delavnici.